УДК 005.932

Орищин Т.М.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ

У статті розглянуто необхідність вдосконалення управління за допомогою формування і використання енергоресурсів, на основі створення організаційно-економічного механізму державного управління ресурсним забезпеченням, адекватного сучасним економічним умовам, з метою підвищення забезпеченості енергоресурсами і незалежності країни та суб'єктів господарювання від закордонних поставок.

The article deals with the necessity to improve governance through development and use of energy, on the basis of creation the organizational and economic mechanism of government resource supply adequate current economic conditions to improve energy security, independence and entities from foreign supplies.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Цілеспрямований вплив держави на суспільне виробництво здійснюється через складну систему державного управління, яка розглядається в двох аспектах: як об'єктивно існуючий комплекс процесів та їх зв'язків і як інструмент розгляду цих процесів і зв'язків, сформований із взаємодіючих, взаємопов'язаних і взаємозалежних підсистем. Для виробничої діяльності серед організаційної, правової, економічної, енергетичної, фінансової, технічної, кадрової підсистем найважливішою є енергетична підсистема. Ця підсистема включає енергетичні ресурси, у цілому, їх розвідку, видобуток, переробку, передачу та використання.

Створення умов для надійного і стабільного функціонування національної економіки, регіонів та суб'єктів господарювання, які б запобігали енергетичній кризі, перебоям у забезпеченні виробництва енергоносіями визначено рівнем розвитку енергетичної підсистеми. У зв'язку із цим актуальним завданням є вдосконалення методології формування й управління енергоресурсами. У статті зроблено акцент на необхідність дослідження проблеми вдосконалення управління енергетичним забезпеченням з метою досягнення конкурентоспроможності національної економіки.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Українські науковці та фахівці – практики, що займаються розробкою теоретичних засад та практичних рекомендацій у галузі розвитку паливно – енергетичного комплексу та його структурних підрозділів, серед яких А. Б. Автономов .[1], А. І. Амоша [2], І. І. Александрова, С. В. Брадул [3], В. М. Геєць, І. І. Гонта, І. Д. Михайленко [4], А. В. Пешко [5], Д. К. Прейгер [6], Д. К. Турченко [7], Швец І. Б. неодноразово в своїх працях, наукових доповідях звертались до проблеми ефективності використання енергетичних ресурсів та вдосконалення механізмів управління ними, привертаючи до неї увагу органів виконавчої влади.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Результати досліджень зазначених вище учених не враховують особливостей сучасного енергетичного ринку та тих змін, які відбулися у сфері цінової політики, співвідношення використання вітчизняних та імпортованих енергоносіїв тощо.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності формування організаційно-економічного механізму управління ресурсним забезпеченням, який відповідав би сучасним умовам господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність реалізації цієї мети обумовлена кардинальними змінами у сфері організації забезпечення підприємств

© ОРИЩИН Т.М., 2012

енергоресурсами. Гарантовані поставки замінені вільними ринковими взаємовідносинами з різними постачальниками, які конкурують між собою, спекулюючи ціною, обсягами та термінами поставки енергоносіїв. До того ж стабільні загальнодержавні ціни замінено вільними ринковими, які спрямовані на одержання надприбутків шляхом створення штучного дефіциту. Розвиток власного видобутку та збільшення обсягів вітчизняних енергоресурсів поступився імпортним поставкам, які сприяють енергозалежності національної економіки від диктату закордонних постачальників.

Вищенаведене засвідчує необхідність удосконалення управління формуванням та використанням енергоресурсів, перш за все, через те, що підприємства самостійно обираючи види виробничої діяльності та забезпечення її сировиною і матеріалами, повинні максимально ефективно використовувати одержані можливості для виробництва необхідних товарів (послуг) на основі, в першу чергу, власних енергоресурсів. Ринкова конкуренція, дефіцит імпортних енергоресурсів, висока монопольна ціна на них об'єктивно зумовлюють необхідність активізації видобутку та використання вітчизняних енергоносіїв.

Діючий організаційно – економічний механізм державного управління ресурсним забезпеченням потребує удосконалення в силу своєї невідповідності цільовому спрямуванню на підвищення забезпеченості енергоресурсами і незалежності країни та її суб'єктів господарської діяльності від закордонних поставок.

Глобальна ринкова економіка змінила умови і можливості використання вітчизняних енергетичних корисних копалин, різних видів палива, потенційні запаси яких можуть задовольнити потреби країни в енергоносіях. У зв'язку із цим, для удосконалення механізму управління енергозабезпеченням необхідно сформувати нові підходи, які передбачають не тільки активізацію видобутку, але й підвищення якості енергоресурсів та їх перетворення на інші ефективні види палива і розробку нових екологічних та економічних технологій використання. Це дозволило б забезпечити надійне функціонування енергетичної системи країни на основі використання власних ресурсів і стабільного забезпечення суб'єктів діяльності необхідними видами палива і енергії, що зменшило б енергомісткість національної економіки.

Потенційні можливості України в забезпеченні власних потреб в енергоресурсах у повній мірі не реалізуються. Для кардинальної зміни цієї ситуації необхідно не тільки розвивати нові технології видобутку нафти, природного газу, вугілля, урану, їх переробки і використання, але й поглиблювати зацікавленість всіх суб'єктів паливно-енергетичного комплексу в швидкому стабільному забезпеченні країни власними якісними енергоресурсами за доступними цінами.

Світовий досвід управління енергоресурсами та історико-економічні тенденції видобутку та використання енергоносіїв в Україні засвідчують, що формування ефективного управління в досліджуваній сфері є процесом, успішний розвиток якого має ґрунтуватися на узагальненні теоретичного та практичного досвіду зарубіжних країн і врахуванні особливостей та можливостей національної економіки.

Таким чином, розбудова сучасної незалежної держави неможлива без реформування структури ресурсного забезпечення, формування енергетичної стратегії, виходячи з вітчизняної ресурсної бази, вдосконалення механізму управління нею. Потенційні ресурсні можливості держави використовуються неефективно, що викликано повільним і необґрунтованим впровадженням нових технологій видобутку та переробки мінерального палива. Це, в свою чергу, має негативні виробничі та соціальні наслідки і загрожує національній безпеці в суспільно-політичній сфері. Сповільнення процесів розвитку енергетичної галузі призводить до соціально-економічних та виробничих втрат.

Організаційно-економічний механізм управління ресурсним забезпеченням, як складова господарського механізму держави в умовах ринкової економіки є сукупністю визначених шляхів і методів розв'язання організаційних та економічних завдань ресурсного забезпечення національної економіки.

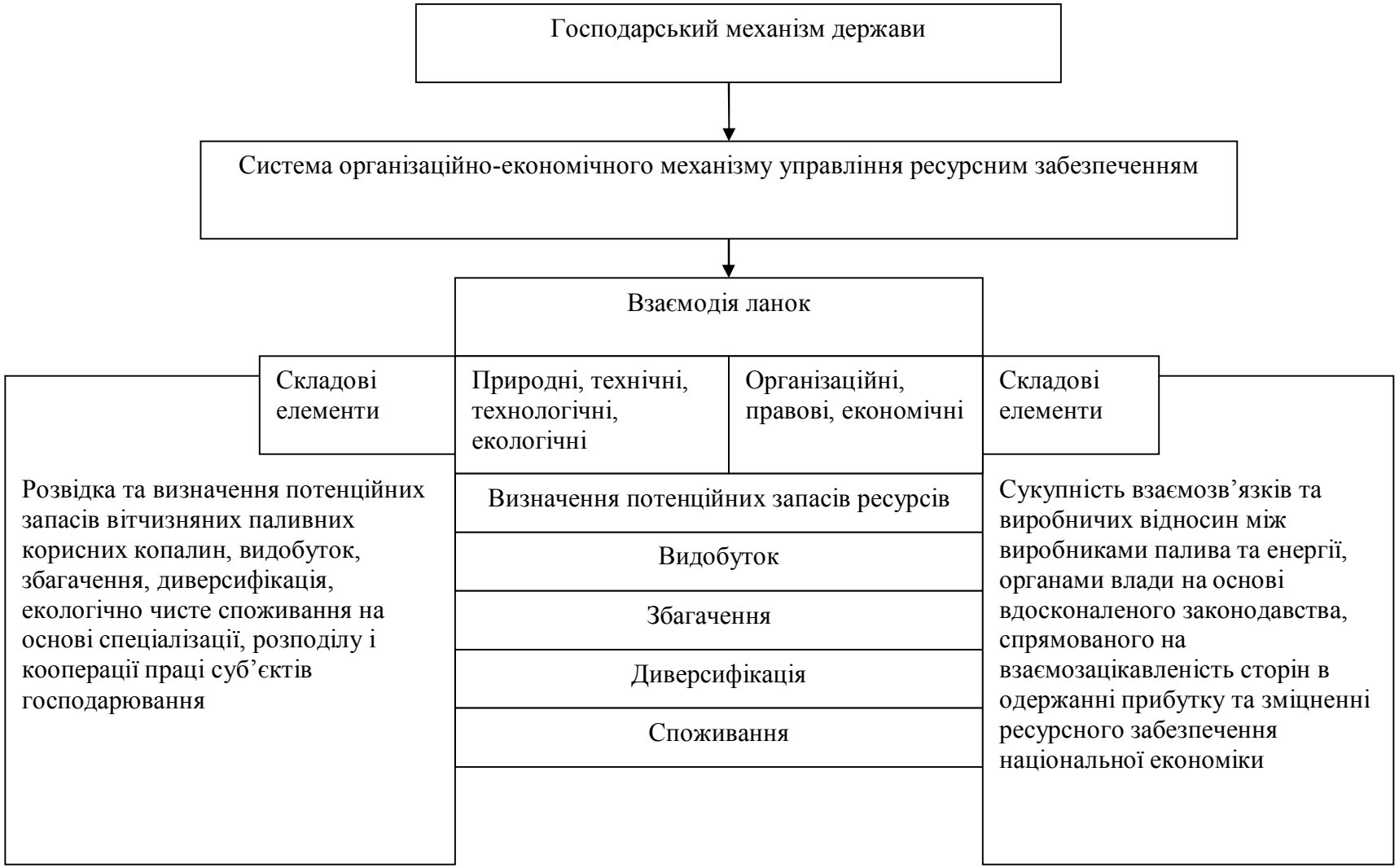

Рис. 1. Взаємозв'язок складових організаційно-економічного механізму управління ресурсним забезпеченням (розроблено автором)

Особливості структури та функціонування енергетичної галузі України об'єктивно визначили необхідність вирішення проблеми удосконалення основних ланок і елементів організаційно-економічного механізму ресурсного забезпечення економіки на основі обґрунтованої концепції системного підходу. Саме системний підхід дозволяє урахувати вплив складових внутрішнього та зовнішнього середовища системи, які взаємодіють між собою, формуючи комплексну цілісність і впливаючи на ресурсне забезпечення.

Вирішення поставленої науково-практичної проблеми можливе за умови аналізу організаційних та економічних форм, методів, складових механізму, оцінки результатів використання стратегічного потенціалу енергоносіїв, вдосконалення нормативно-правової бази та забезпечення незалежності держави від імпорту енергоресурсів (рис. 1).

Висновки і перспективи подальших розробок. Запропонований методологічний підхід до удосконалення організаційно-економічного механізму управління забезпеченням енергоресурсами поєднує його із системою взаємозв'язків і взаємодії в національному господарстві, забезпечуючи передумови ефективного використання енергетичних ресурсів та енергетичної незалежності держави. Процес удосконалення полягає в розширенні використання вітчизняних енергоресурсів і в розвитку взаємовигідних зв'язків та взаємодії суб'єктів та об'єктів господарської діяльності в енергетичній сфері.

Вдосконалений організаційно-економічний механізм має ґрунтуватися на науковій концепції, яка враховує наведені нами вимоги та тенденції розвитку всіх елементів технологічного ланцюга від визначення способів та обсягів видобутку паливних корисних копалин, ступеню їх збагачення, варіантів диверсифікації в різні види палива до пошуку екологічно чистих раціональних способів споживання.

Список використаної літератури

1. Автономов А. Б. Мировая энергетика: состояние, масштабы, перспективы, устойчивость развития, проблемы, проблемы экологии, ценовая динамика топливно-энергетических ресурсов /А. Б. Автономов // Енергоинформ. – 2003. – № 44. – С. 4–5.
2. Экономические подходы к эффективному использованию энергетических ресурсов / А. И. Амоша, В. Г. Федоренко, Н. Г. Белопольский, Д. К. Турченко // Економіка та держава. – 2008. № 1 (61). – С.4–7.
3. Брадул С. В. Адаптивність у задачах державного управління енергозбереженням / С. В. Брадул, Е. І. Славенко // Менеджер. – 2006. – № 2. – С. 122–129.
4. Михайленко І. Д. Політика енергозбереження: потенціальні можливості енергозбереження в Україні / І. Д. Михайленко // Энергозбережение. – 2006. – № 1. –С. 17–24.
5. Пешко А. В. Повышение эффективности использования энергоресурсов Украины: [монография] / Пешко А. В., Белопольский Н. Г., Турченко Д. К. /Киев: СМП «Аверс», 2005. – 56 с.
6. Прейгер Д. К. Влияние тенденций и особенностей развития мировых ринков нефти на состояние внутренних рынков Украины /Д. К. Прейгер, И. Е. Корнилов // Нефть и газ. – 2004. № 2. – С.42–50.
7. Турченко Д. К. Перспективи управління ресурсним забезпеченням енергетичної безпеки України / Д. К. Турченко // Вісник економічної науки України. – 2007. – № 1 (11). – С.164–167.

Прийнято до друку 26.10.2012